

Innehållsförteckning

Risker och planerings- förutsättningar

Risker och planeringsförutsättningar

Risk och sårbarhet

Naturrelaterade risker

Övriga risker

Samverkan, skyddsavstånd och samhällsviktiga verksamheter

Skyddsavstånd

Samhällsviktiga verksamheter

Andra värden

Tysta områden

Ljuspollution

Jordbruk

Skogsbruk

Skyddsvärda miljöer

Tematiska tillägg

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Vindbruksplan

Vattentjänstplan

Kulturmiljöprogram

Energiplan

Risker och planerings- förutsättningar

Risker och planeringsförutsättningar

Kapitlet innehåller delarna Risk- och sårbarhet, Samverkan, skyddsavstånd och samhällsviktiga verksamheter, Andra värden samt delen Tematiska tillägg.

Delarna skapar en övergripande beskrivning över hur kommunen ska arbeta med värden och perspektiv i den framtida mark- och vattenanvändningen för att kunna skapa ett hållbart samhälle.

Risk och sårbarhet

Utifrån konsekvenserna av att klimatet och världsläget förändras står Sverige och Laxå kommun inför flera och nya utmaningar. Att ta hänsyn till risker och dess konsekvenser är viktigt för att kunna hantera utmaningarna och skapa en långsiktigt hållbar samhällsplanering. En långsiktigt hållbar samhällsplanering handlar om att kunna skapa ett attraktivt men fortfarande motståndskraftigt samhälle.

Inkluderas risker och sårbarheter i samhällsplaneringen kan konsekvenser förebyggas och samhället bli mer tåligt.

Samhällsplaneringen ska göra att kommunen kan hålla en hög nivå idag likväl som i framtiden. På sådant sätt är Laxå kommuns risk- och sårbarhetsanalys ett viktigt planeringsunderlag. Risk- och sårbarhetsanalysen är ett dokument som samlar utpekade risker i kommunen, visar på hur sannolika de är att inträffa och hur omfattande konsekvenserna kan komma att bli om en risk inträffar.

Sannolikheten och konsekvenserna av vad en risk kan komma att medföra är ojämnt fördelat över kommunens yta. Olika områden har olika förutsättningar som både kan öka och motverka riskers sannolikhet och konsekvenser.

De risker som presenteras nedan delas upp i två olika kategorier, den första kategorin är naturrelaterade risker och den andra är övriga risker. Naturrelaterade risker är risker kopplade till klimatet och i sin tur väder. När det kommer till den andra kategorin, övriga risker, finns det en viss koppling till klimat och väder men den andra kategorin har även kopplingar till andra typer av olyckor och händelser som inte är kopplat till klimatet.

Naturrelaterade risker

Torka och vattenbrist

Temperaturökningar är en del av den numera aktiva och förväntade framtida klimatförändringar. Även om det finns osäkerheter i hur snabbt temperaturökningen kommer att ske är det förväntat att temperaturen kommer att öka. Risker som för kommunen kan relateras till höga temperaturer bedöms generellt ha hög sannolikhet att inträffa samt medför betydande konsekvenser. Tre av de risker som kan förknippas med höga temperaturer är torka och vattenbrist samt skogsbrand.

Det är på sådant sätt är det viktigt att vattenhanteringen inkluderas i den framtida mark- och vattenanvändningen för att kunna hantera framtida klimatförändringar. På sådant sätt håller kommunen på att bland annat ta fram en vattentjänstplan (se del om [VATTENTJÄNSTPLAN](#)).

Skyfall och översvämning

En ökad nederbörd och intensifiering av nederbördsrelaterade extremväder är likt temperaturökningar ett fenomen som är kopplat till klimatförändringar. Kopplingen är att extremväder kommer att intensifieras och bli allt vanligare.

Risker som går att koppla till nederbörd samt följdeffekten med höga vattenflöden är skyfall och översvämning. Skyfall och översvämning bedöms ha hög sannolikhet att inträffa men förväntas medföra begränsade konsekvenser. Oavsett de begränsade konsekvenserna bör mark- och vattenanvändningen anpassas på ett sådant sätt att riskernas konsekvenser minimeras. För att kunna minimera konsekvenserna behöver anpassningar och skyddsåtgärder skapas som kan hantera olika årsflöden av nederbörd.

Kommunen har stor potential till att hantera översvämningsrisker genom att använda sig av naturbaserade lösningar. På de platser med hårdlagda ytor ska kommunen fortsatt ha mycket grönska i närheten som kan minska risken för översvämningar lokalt och fördröja dagvattnet.

Kommunen har tagit fram en vattentjänstplan som innehåller mer precisa beskrivningar huruvida kommunen ska gå till väga för att hantera dagvatten.

Se kartan för att se hur områden påverkas på olika sätt i kommunen av nederbördsrelaterade händelser. Utifrån kartan går det att se att vissa områden mer än andra och kräver särskild hänsyn. Det finns fortsatt behov att ta fram ett mer heltäckande kartlager som kan visualisera naturrelaterade risker.

Ras, skred och erosion

Ras, skred och erosion är ett tydligt exempel som visar på hur sannolikheten och konsekvenserna kan skilja sig åt mellan

olika platser i kommunen. Anledningen är att ras, skred och erosion påverkas mycket av markförhållanden. Såsom markens bärighet, genomsläpplighet och porositet.

Områden som drabbas av ras och skred är ofta områden där det finns en höjdskillnad och erosion sker ofta i områden som angränsar till vatten. Planeringen som på ett eller annat sätt kommer att medföra en påverkan på marken i områden som är angränsande till vatten och är i områden med sluttning behöver ta särskild hänsyn till markens geologiska förutsättningar.

Sannolikheten att ett allvarligt ras, skred och erosion inträffar i Laxå kommun bedöms vara låg och konsekvenserna bedöms som begränsade. När det finns intresse av att etablera ny eller kompletterande bebyggelse inom ett riskområde ska åtgärder situationsanpassas efter de förutsättningar som finns på platsen, för att skapa stabila markförhållanden.

Övriga risker

Det är viktigt att kommunen inkludera risker som inte enbart är kopplade till klimatet i samhällsplaneringen. Om fler risker tas med kan en beredskap skapas. Beredskapen skapar en robusthet i samhället, där exempelvis motståndskraftig infrastruktur, reservkraft och reservvatten är några av de viktiga faktorerna som bör inkluderas i planeringen.

Exempel på övriga risker kan vara störningar i livsmedelskedjor, elförsörjning eller finansiella system. Dessa typer av risker bedöms över lag ha hög sannolikhet att inträffa och medför medel till mycket höga konsekvenser.

Mark och vattenanvändningen ska sträva efter att tillgodose tillräckliga resurser för att klara en kris.

Farligt gods, brandfarliga ämnen och föroreningar

Riskerna inom kategorin övriga handlar om olyckor som kan inträffa på väg och järnväg samt inom industrier och verksamheter. Båda typerna av områdesbaserade olyckor kan medföra föroreningar och skador på människor, djur och natur.

Farligt gods transporteras primärt längs E20, Västra stambanan och Värmlandsbanan som utgör transportleder för farligt gods. Risken att en olycka med farligt gods skulle ske bedöms ha hög sannolikhet och olyckor inom industrier i kommunen har låg till hög sannolikhet. Konsekvenserna bedöms vara mycket allvarliga. På sådant sätt ska kommunen arbeta för att skapa säkra vägar. En åtgärd som är eftersträfvansvärd är att separera olika typer av trafik samt följa de förordningar och rekommendationer som finns gällande skyddsavstånd.

Påträffas föroreningar på en plats ska arbetet ske på ett kontrollerat sätt som motverkar att föroreningen sprider sig.

Vid förfrågan av att etablera miljöfarlig verksamhet ska berörda myndigheter inkluderas samt utredningar göras. Konsekvenshanteringen ska vara så god att det under tiden som verksamheten är i gång och vid en eventuell olycka ska ske en mycket begränsad påverkan på den omgivande miljön. Vid avveckling av miljöfarlig verksamhet ska återställning av platsen ske med godkända markprover.

Kommunen ska även se till att verksamheter som hanterar brandfarliga ämnen har gällande säkerhetsavstånd till infrastruktur, verksamheter och annan bebyggelse.

Buller

Buller kan skapas på flera olika sätt, varaktigt buller är det som bör få särskild hänsyn i sammanhanget av en översiktsplan och en långsiktig planering. Varaktigt buller i översiktsplanens sammanhang handlar om buller från industrier, större stråk med bilar, tåg och flygplan. Vid ny eller förändring av befintlig bebyggelse ska hänsyn tas till de miljökvalitetsnormer som finns gällande bullernivåer. Kommunen kommer att använda sig av de förordningar, riktlinjer och rekommendationer som finns kring buller vid den framtida mark- och vattenanvändningen.

För att skapa hållbara bullernivåer i kommunen ska skyddande åtgärder inkluderas i planeringen.

Radon

Radon är ett grundämne och en ädelgas som i sig inte är farlig men dess sönderfallsprodukter, s.k. "radondöttrar" avger joniserande strålning och har egenskapen att häfta vid rök- och dammpartiklar som sedan kan andas in. I den formen utgör radon en hälsorisk. Radon finns naturligt i marken. Beroende på markens beskaffenhet har radongasen mer eller mindre lätt att tränga upp till markytan och komma in i byggnader. Radon kan även finnas i t.ex. äldre byggmaterial. Ur planeringssynpunkt är det främst markradon som behöver beaktas vid planering av bostäder och lokaler där människor befinner sig mer stadigvarande.

I samband med planering och byggande ska hänsyn tas till det aktuella området/platsen och en bedömning göras i det specifika fallet

Samverkan, skyddsavstånd och samhällsviktiga verksamheter

Kommunen kommer att stärka arbetet för att skapa en långsiktigt hållbar samhällsplanering genom samverkan. Samverkan och dialoger internt i kommunen samt med berörda myndigheter ska ses som ett verktyg för att kunna skapa förutsättningar för att reducera risker. På de platser som bedöms ha hög sannolikhet eller få betydande konsekvenser av en risk ska extra försiktighet och förebyggande insatser riktas.

En bedömning av värden som behöver beaktas i mark- och vattenanvändningen ska ske i varje enskilt fall. Översiktsplanen och risk- och sårbarhetsanalysen är vägledande underlag som övergripligt synliggör vad som bör beaktas och vilka övergripande risker som finns. Utifrån det ska en bedömning av vad som anses vara överkomligt eller kräver åtgärder göras.

Skyddsavstånd

Samhällets utveckling ska förhålla sig till rådande skyddsavstånd till riksintressen och beskrivna och påträffade risker. Det ska även i planeringen tydligt framgå hur skyddsavstånd till ledningar, vindkraft och andra verksamheter som har skyddsavstånd, har beaktats.

Ett exempel som visar på behovet av skyddsavstånd är elektromagnetisk strålning i närheten av järnvägen, där mark- och vattenanvändningen i varje enskilt fall måste ta hänsyn till rådande säkerhetsavstånd.

Samhällsviktiga verksamheter

Samhällsviktiga verksamheter ska få extra stor hänsyn i samhällsplaneringen. Med samhällsviktig verksamhet avses de verksamheter, anläggningar, noder, infrastruktur och tjänster som är av avgörande betydelse för upprätthållandet av viktiga samhällsfunktioner. Exempel på sådana verksamheter är sjukvård och livsmedelsbutiker.

All framtida mark- och vattenanvändning ska ta hänsyn till samhällsviktiga verksamheters behov.

Andra värden

Tysta områden

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/49/EG av den 25 juni 2002 om bedömning och hantering av omgivningsbuller tar bland annat upp skydd av tysta områden på landsbygden. Det finns flera definitioner i Sverige samt på EU-nivå om vad som menas med ett tyst område. Laxå kommun har valt att definiera tysta områden i översiktsplanen som områden där det upplevda ljudet helt ska utgöras av ljud som är kopplade till naturen.

Tysta områden kan således ha en viss temporär bullerpåverkan från trafik, industri, skogsbruk och fritidsaktiviteter, men att den ska vara mycket begränsad omfattning.

Laxå kommun har valt att peka ut två områden som tysta områden. Det ena området är ett område i södra Tiveden och omfattar bland annat Tivedens nationalparken. Området gränsar till en del av nationalparken som ligger i Karlsborgs kommun, där det saknas leder och vägar och på sådant sätt definieras som tyst på grund av avsaknaden av buller.

I nationalparken förekommer naturligtvis heller inga störande skogsmaskiner. Dock delas området i praktiken in i två områden då många besökare kommer med motorfordon till nationalparken. Det som inte går att komma ifrån är att flygplan då och då passerar över området. De flesta flygplanen är på väg till och från Arlanda eller Bromma flygplats. Även enstaka flygplan till och från Örebro flygplats kan höras under någon minut när de passerar över Laxå kommun. Ljudet av skogsmaskiner vid skogsskötsel i områdets närhet kan under vissa förutsättningar höras in i det utpekade tysta området.

Det andra området omfattar naturreservatet Vargavidderna samt ett område norrut längs gränsen mot Degerfors kommun. Området saknar i stort sett bebyggelse, på båda sidor om kommungränsen. Förutom Vargavidderna ingår också naturreservaten Boramossen och den sydvästra delen av Rankemossen, det vill säga Lilla Rankemossen. Hela det tysta området ägs av Sveaskog som också brukar skogen, dock inte i naturreservaten där skogsskötsel är förbjuden. Ljud från skogsmaskiner och timmerlastbilar kan förekomma under vissa perioder och då endast i delar av området.

Laxå kommun vill skydda de två utpekade tysta områdena. Kommunen kommer därför att motsätta sig att vindkraft eller annan bullerstörande verksamhet utanför områdena påverkar de två tysta områdena. Som riktlinje föreslås att maximalt 25 dBA (decibel A) är högsta tillåtna ljudstörningen. Vidare tillåter inte kommunen etablering av vindkraftverk eller annan ljudstörande verksamhet i de tysta områdena. Undantag är tillfällig bullerstörning i samband med skogsskötsel och anläggande av så kallade skogsvägar.

 [SE TYSTA OMRÅDEN I KARTAN](#)

Ljuspollution

Ljuspollution eller ljusföroreningar skapas av belysning, pollutionen blir således starkare nära samlad bebyggelse. I och med att Laxå kommun har stora skogsområden finns det områden i kommunen som har en mycket liten ljuspollution. Kommunen anser att dessa områden är skyddsvärda då ljuspollution kan ha en negativ påverkan på djur, natur och människor.

Jordbruk

Andelen jordbruksmark av den totala marken i Sverige är 7,4%. I Laxå kommun är andelen bara 2,9 % och består av 1275 hektar åkermark och 465 hektar betesmark (SCB, 2020). Det finns 32 registrerade företag inom jordbrukssektorn i Laxå kommun och merparten är relativt små (UC, 2024). Endast tre företag har en areal större än 100 hektar (SCN, 2007).

Brukningens värde jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk enligt 2 kap. 4 § miljöbalken.

Det finns alltså goda grunder att skydda jordbruksmarken från bebyggelse eller annan exploatering. Samtidigt som Laxå kommun vill skydda andelen jordbruksmark för att bidra till att öka Sveriges självförsörjning av livsmedel samt bidra till den biologiska mångfalden i odlingslandskapet vill kommunen också möjliggöra levande landsbygder.

Laxå kommun är generellt positiv till byggnation av enbostadshus för permanentboende på landsbygden. I en befintlig bymiljö kan byggnation ske med enstaka enbostadshus för permanentboende. På en lantbruksfastighet ska det vara möjligt att uppföra en kompletterande bostad för att till exempel möjliggöra generationsboende. Vidare är kommunen positiv till att nya så kallade hästgårdar kan tillskapas i anslutning till betesmark som annars kan riskera att växa igen. Anpassning ska ske

till befintlig bebyggelse avseende placering samt till lokal byggnadstradition och behandlas utifrån arkitektonisk kompetens. En förutsättning är att produktiv jordbruksmark eller betesmark med värdefulla signalarter inte tas i anspråk.

Annars råder ställningstagandet att bebyggelse eller annan form av etablering på brukningsvärd jordbruksmark eller betesmark med värdefulla signalarter bör undvikas men kan tillåtas om väsentliga samhällsintressen tillgodoses och inga alternativ finns.

 [SE JORDBRUKSMARK I KARTAN](#)

Skogsbruk

Marken i Laxå kommun som till stor del består av skog fördelar sig enligt följande:

- 84,7 % Skogsmark
- 9 % Myrmark och övrig mark
- 3,4 % Bebyggd och anlagd mark
- 2,9 % Jordbruksmark (SCB 2020)

Enligt SCB finns det 510 kvadratkilometer skogsmark i Laxå kommun och Sveaskog äger 396 kvadratkilometer vilket motsvarar nästan 80 % av skogsmarken i kommunen. Naturreservaten och Tivedens nationalpark omfattar tillsammans cirka 36 kvadratkilometer.

För invånarna i Laxå kommun är skogen viktig för rekreation och olika fritidsaktiviteter. De flesta invånare har inte bara nära till skogen utan upplevelsen är att boendet snarare ligger "i skogen".

Laxå kommuns skogsskötsel bedrivs med alternativa skogsbruksmetoder som tar stor hänsyn till den ortsnära skogen, genom att en årlig skogsbruksplan tas fram som presenterar åtgärder som förhåller sig till sociala och ekologiska värden.

Skogens skötsel är den enskilda faktor som har störst klimatpåverkan i Laxå kommun. Skogens skötsel är en komplex fråga eftersom råvara behövs till industrin samtidigt som produktionsskogarna negativt påverkar klimatet och den biologisk mångfalden.

Laxå kommun följer skogsforskningen och inkluderar den i sin hantering av det kommunala innehavet av skog. Forskningen och det alternativa skogsbruket blir även en punkt som förs in i den aktiva dialogen som förs med andra skogsägare inom kommunen.

Skyddsvärda miljöer

Laxå kommun har flera skyddsvärda natur- och kulturmiljöer. Skyddsvärda miljöer kan bland annat vara miljöer med byggnadsminnen, fornlämningar, skog, jordbruk eller sjöar, mossar och vattendrag. Dessa miljöer har ett högt skyddsvärde. Kommunen ska således under planperioden ta fram ett naturvårdsprogram samt ett kulturvårdsprogram.

Kommunen har som avsikt att bibehålla en god vattenkvalitet i kommunens sjöar och vattendrag. Det innebär att dessa miljöer ska skyddas så att exploateringar och utsläpp har ingen eller en väldigt låg påverkan.

Exempel på skyddsvärda miljöer återfinns i kapitlet [MARK- OCH VATTENANVÄNDNING](#) samt kapitlet

 [RIKSINTRESSEN](#).

Tematiska tillägg

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Laxå kommun har pekat ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden). De utpekade LIS-områdena antogs år 2016 genom framtagandet av ett tematiskt tillägg till den då gällande översiktsplanen.

LIS-områdena som togs fram då bedöms fortsatt att vara aktuella.

Med områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen avses områden som är lämpliga för utveckling av landsbygden och som är av ett sådant slag och omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt. I det tematiska tillägget finns det även områden som bedöms som ej lämpliga för landsbygdsutveckling.

Inom ett LIS-område kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas när man prövar dispenser och upphäver strandskyddet. Kommunen ska kunna motivera beslutet i varje enskilt fall. Åtgärden ska till exempel bidra till att skapa långsiktiga arbetstillfällen eller till att det fortsatt ska kunna finnas eller kunna etableras butiker och offentlig service på landsbygden.

Laxå kommuns utpekade LIS-områden är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen.

 [VISA LIS-OMRÅDEN I KARTAN](#)

 [LAXÅ KOMMUN LIS-OMRÅDEN \(PDF\)](#)

Vindbruksplan

Laxå kommuns vindbruksplan beskriver de områden som anses vara lämpliga områden för etablering av vindkraft i kommunen.

Utifrån riksintressen samt andra konkurrerande intressen som finns inom natur, kultur, friluftsliv och turism har ett antal områden, som lämpar sig bättre för vindkraft än andra, tagits fram. Innehållet bedöms fortsatt vara aktuellt och är således även gällande.

Vindbruksplanen är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen och mer information om hur kommunens mark- och vattenanvändning förhåller sig till vindbruk finns under delen riksintresse för vindbruk.

 [VINDBRUKSPLAN \(PDF\)](#)

Vattentjänstplan

Laxå kommun arbetar med att ta fram en vattentjänstplan som syftar till att skapa förutsättningar för en god och långsiktig planering av Laxå kommuns allmänna vattentjänster. Vattentjänstplanen är ett strategiskt dokument som innehåller

information över hur kommunen på lång sikt ska kunna tillgodose allmänna vattentjänster, genom att bland annat ta hänsyn till brister och framtida behov. Planen omfattar hantering av bland annat dricksvatten, avlopp och dagvatten.

Under arbetet med att ta fram vattentjänstplanen har sex ställningstagande med fördjupningar tagits fram, vilka är följande:

1. Tryggad dricksvattenförsörjning
2. Ekologisk hållbarhet
3. Dagvatten
4. Långsiktig säkrad infrastruktur
5. Vatten- och avloppstjänster i samhällsplaneringen
6. Hållbar finansiering

Ställningstagande ett handlar om att skydda områden som ska säkra vattenförsörjningen, att vattnet ska ha en god kvalitet och inte slösas samt att det ska finnas en tillräcklig vattenreserv.

Ställningstagande två handlar om att kommunens reningsverk ska vara regelrätta och att hanteringen av restprodukter ska ske på ett hållbart sätt.

Ställningstagande tre handlar om samverkan mellan kommunen och Laxå vatten AB, där målet är att nå en enad bild över hur dagvattnet ska hanteras vilket i sin tur baseras på analyser utifrån samhällets sårbarhet.

Ställningstagande fyra handlar om att förhindra risker genom att hela tiden ha en god standard på infrastrukturen som är kopplad till allmänna vattentjänster.

Ställningstagande fem handlar om att vatten- och avloppstjänster samt försörjningen är en integrerad del av samhällsplaneringen.

Ställningstagande sex handlar om ekonomiska förutsättningar och fördelning.

Vattentjänstplanen kommer att bli ett tematiskt tillägg till översiktsplanen vilket innebär att kommunens mark- och vattenanvändningen även ska ta hänsyn till innehållet i den framtida planen.

Vattentjänstplanen kommer att ha ett fördjupat innehåll som mer detaljerat beskriver hur kommunen ska hantera allmänna vattentjänster.

Kulturmiljöprogram

Laxå kommun har som avsikt att ta fram ett kulturmiljöprogram. Kulturmiljöprogrammet ska ta hänsyn till det innehåll som förslås i ändringarna av PBL 1 december 2025. Programmet ska kartlägga särskilt värdefulla byggnadsverk, allmänna platser och bebyggelseområden samt visa kommunens ställningstaganden kring skyddsvärda kulturmiljöer som finns inom kommunens geografiska gränser.

Energiplan

Laxå kommun håller på med att ta fram en energiplan som avser att skapa tydliga mål och riktlinjer hur kommunen ska arbeta med energi på ett långsiktigt hållbart sätt. Syftet med energiplanen är att redovisa hur Laxå kommun planerar för produktion, distribution och användning av energi i kommunen.

Energiplanen inkluderar mer djupgående beskrivningar över kommunens syn på hur skogsbruket, transporter och energi ska hanteras.